

Nr 168.

Godkänd av första kammaren den 20 april 1940.

Godkänd av andra kammaren den 20 april 1940.

Riksdagens skrivelse till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar angående förskottsstat för försvarsväsendet m. m.

(Statsutskottets utlåtande nr 82.)

Till KONUNGEN.

I propositionen nr 3 har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden den 4 januari 1940, föreslagit riksdagen att *dels* förklara, att den av Kungl. Maj:t den 26 augusti 1939 med stöd av riksdagens beslut angående beredskapsstat för försvarsväsendet m. m. för budgetåret 1939/40 fastställda förskottsstaten skall äga fortsatt giltighet i den utformning som framgår av bilaga till riksdagens skrivelse den 21 oktober 1939 (nr 31); *dels* bemyndiga Kungl. Maj:t att överskrida de å förskottsstaten under fjärde huvudtiteln för lantförsvaret, sjöförsvaret och flygvapnet uppförda anslagsbeloppen å 115,000,000 kronor, 70,000,000 kronor och 40,000,000 kronor utan förnyad prövning av anslagsfrågan från riksdagens sida; *dels* förklara, att Kungl. Maj:t skall äga disponera det under fjärde huvudtiteln för försvarsväsendet i allmänhet: engångsutgifter uppförda anslagsbeloppet å 100,000,000 kronor i den utsträckning som skulle varit tillåten, om det å tilläggsstat II till riksstaten för innevarande budgetår beräknade anslaget till viss extra materielanskaffning av 80,000,000 kronor i stället äskats av riksdagen; *dels ock* förklara, att Kungl. Maj:t skall, i avvaktan på särskild proposition i ämnet, äga disponera det under sjunde huvudtiteln för allmänna utgifter för pris- och handelsreglerande åtgärder uppförda anslagsbeloppet av 20,000,000 kronor i den utsträckning som skulle varit tillåten, om det å tilläggsstat II till riksstaten för innevarande budgetår beräknade anslaget för samma ändamål av 20,000,000 kronor i stället äskats av riksdagen.

Sedermera har Kungl. Maj:t — med återkallande av sitt förenämnda förslag i vad det avser dispositionsrätten till det för försvarsväsendet i allmänhet: engångsutgifter uppförda anslaget — i propositionen nr 38, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finans-

ärenden den 26 januari 1940, föreslagit riksdagen att bemyndiga Kungl. Maj:t att disponera det å förskottsstaten under fjärde huvudtiteln för försvarsväsendet i allmänhet: engångsutgifter uppförda anslagsbeloppet å 100,000,000 kronor på det sätt och under de villkor som departementschefen i statsrådsprotokollet angivit.

Riksdagen finner i likhet med departementschefen ett uppenbart behov föreligga av en förlängning av förskottsstatens giltighetstid med fortsatt rätt för Kungl. Maj:t att disponera de å staten uppförda anslagen för med krisläget sammanhängande utgifter. Behov har även ansetts föreligga av vissa ändringar i nu gällande regler för denna dispositionsrätt. Sålunda skulle den begränsning i Kungl. Maj:ts befogenhet, som gäller under den tid riksdagen är samlad — att vid överskridande av anslagen genom äskande av täckningsanslag bereda riksdagen tillfälle att taga ställning till det uppkomna läget — enligt förslaget upphöra beträffande de fyra största anslagen och ersättas med en samtliga dessa förskottsanslag omfattande skyldighet att till riksdagens statsutskott redovisa såväl fattade dispositionsbeslut som den fortskridande faktiska anslagsbelastningen. I nuvarande läge tvekar riksdagen icke att giva Kungl. Maj:t de sålunda begärda fullmakterna. Riksdagen förutsätter emellertid därvid att ovan berörda redovisningar lämnas successivt och så snabbt som förhållandena medgiva.

När 1939 års lagtima riksdag godkände det då föreliggande förslaget till beredskapsstat för försvarsväsendet var huvuduppgiften vid anslagsprövningen att bedöma vilka belopp, som erfordrades för sådana beredskapsåtgärder, som Kungl. Maj:t rimligen borde kunna få vidtaga utan riksdagskallelse. Den därpå följande urtima riksdagens anslagsprövning vid behandlingen av förskottsstaten avsåg huvudsakligen en bedömning av medelsbehovet fram till utgången av januari månad innevarande år. I båda fallen angåvo anslagsbeloppen en viss begränsning av Kungl. Maj:ts befogenhet att disponera över anslagen. Med den rätt för Kungl. Maj:t att överskrida anslagen, som riksdagen ovan medgivit, bliva emellertid beloppen av dessa anslag utan reell betydelse för finansfullmaktens användning. Med hänsyn härtill har Kungl. Maj:t, som icke föreslagit någon ändring i förskottsstatens uppställning, beträffande här ifrågakvarande fyra anslag ej heller ifrågasatt någon omräkning av anslagsbeloppen med hänsyn till det nu föreliggande medelsbehovet.

Riksdagen är väl medveten om de svårigheter, som äro förenade med en beräkning av nämnda medelsbehov, vars storlek ytterst beror av en rad ovissa faktorer. Under mera normala tider skulle riksdagen funnit det önskvärt, att de fullmakter, som riksdagen giver Kungl. Maj:t, bygga på försök att så långt som möjligt är angiva fullmaktens statsfinansiella innebörd. Under nuvarande förhållanden är detta emellertid icke möjligt.

Rörande anslagen till de olika försvarsgrenarna har riksdagens vederbörande utskott under hand inhämtat, att belastningen vid slutet av januari månad innevarande år kunde uppskattas till cirka 95,000,000 kronor å anslaget till lantförsvaret (Da), cirka 35,000,000 kronor å anslaget till sjöför-

svaret (Ea) och cirka 5,000,000 kronor å anslaget till flygvapnet (Fa). Enligt under mars månad utförda beräkningar rörande det sannolika medelsbehovet intill budgetårets utgång skulle anslaget till lantförsvaret (Da) komma att belastas med omkring 190,000,000 kronor, anslaget till sjöförsvaret (Ea) med omkring 70,000,000 kronor och anslaget till flygvapnet (Fa) med högst 20,000,000 kronor. Dessa äldre beräkningar äro nu på grund av de förändringar, som den internationella situationen undergått, mer än någonsin ovissa. Då emellertid Kungl. Maj:t äger fullmakt att överskrida samtliga här upptagna anslag, har riksdagen icke funnit erforderligt att höja siffrorna utöver här angivna belopp. Man måste räkna med att de sålunda angivna siffrorna komma att väsentligt överskridas.

Med anlitande av anslaget till engångsutgifter för försvarsväsendet i allmänhet (Ga) hade vid början av mars månad innevarande år enligt vad riksdagens vederbörande utskott under hand inhämtat beslut fattats om disposition av ett belopp om cirka 320,000,000 kronor. Av skäl, som ovan angivits, torde följaktligen detta anslag böra uppräknas utöver av Kungl. Maj:t föreslagna 100,000,000 kronor, helst som det kan förutses att anslaget fortsättningsvis kommer att ytterligare belastas med avsevärda belopp. Emellertid bör det framhållas, att utgifter, som påförts eller kunna beräknas bliva påförda anslaget, redan före den slutliga regleringen av utbetalade förskott kunna avlyftas anslaget för att i stället påföras anslag å tilläggsstat. Då belastningen å förevarande anslag till engångsutgifter (Ga) följaktligen icke kommer att bero enbart på utgifternas storlek, utan även på successiva beslut rörande deras redovisning, har riksdagen ansett sig böra uppföra anslaget med ett belopp av 350,000,000 kronor.

I övrigt har riksdagen icke funnit anledning till erinran mot vad departementschefen i förevarande propositioner anfört och föreslagit. Riksdagen vill emellertid framhålla, att departementschefen i statsverkspropositionen meddelat, att medel för vissa utgifter för militär beredskap under nästkommande budgetår senare skola äskas å beredskapsstat (förskottsstat) för försvarsväsendet m. m. Riksdagen har i enlighet härmed vid behandlingen av förevarande propositioner förutsatt, att frågan om ny förskottsstat för budgetåret 1940/41 senare skall föreläggas innevarande riksdag. Denna fråga torde lämpligen böra behandlas i anslutning till den slutliga regleringen av utgifterna å den nu gällande förskottsstaten.

Under återopande av vad sålunda anförts får riksdagen anmäla, att riksdagen

dels förklarar, att den av Kungl. Maj:t den 26 augusti 1939 med stöd av riksdagens beslut angående beredskapsstat för försvarsväsendet m. m. för budgetåret 1939/40 fastställda förskottsstaten skall äga fortsatt giltighet under nämnda budgetår i den utformning som framgår av bilaga till statsutskottets utlåtande nr 82;

dels bemyndigat Kungl. Maj:t att överskrida de å förskottsstaten under fjärde huvudtiteln för lantförsvaret, sjöförsvaret och flygvapnet samt för försvarsväsendet i allmänhet: engångsutgifter uppförda anslagsbeloppen å

190,000,000 kronor, 70,000,000 kronor, 20,000,000 kronor och 350,000,000 kronor på det sätt och under de villkor som i det föregående angivits;

dels ock förklarar, att Kungl. Maj:t skall, i avvaktan på särskild proposition i ämnet, äga disponera det under sjunde huvudtiteln för allmänna utgifter för pris- och handelsreglerande åtgärder uppförda anslagsbeloppet å 20,000,000 kronor i den utsträckning som skulle varit tillåten, om det å tilläggsstat II till riksstaten för innevarande budgetår beräknade anslaget för samma ändamål av 20,000,000 kronor i stället äskats av riksdagen.

Stockholm den 20 april 1940.

Med undersåtlig vördnad.
